

déki átlag és bár a csecsemő- és gyermekhalandóság közöttük még egyszerűsége akkora, mint Szeged vidékén (42%:20%), az életben maradottak, vagyis a születési többlet biológiai értéke semmi, vagy igen csekély, mert nagy része alkoholisták, idegbeteg, nyomorék, aki többé, vagy kevésbé a társadalom támogatására, sőt eltartására szorul.

Az eugenikai preventiónak két útja van: 1. megfelelő erkölcsi nevelés az alkoholisták szenvedély ellenúlyozására, 2. az egészségesek óvakodása attól, hogy terheltekkel, alkoholistákkal házasodjanak. Az alkoholisták elkülönítése nem gyógyítás, hanem védekezés számba megy.

Sziráky István.

KÖNYVISMERTETÉSEK.

Berze Nagy János: *Magyar szólásaink és a folklóre.* Bp. 1932. 47 l. 8°. Klly. Ethn. Népelet XLIII. évf.-ból.

A szerző ezen dolgozatában 16 közismert szólásunk rokonságát mutatja ki. Ezen szólásaink nagy része, mint *Tűzről pattant, Halálnak halálával halni, Nem anyától lettél, rózsafán termettél* stb., egyenesen keleti származású, melyeknek rokonai a finn-ugor népek nyelvéből is kimutathatók. Tehát ezen szólásaink gyökerei visszanyúlnak a finn-ugor közösség idejébe, de a néphagyomány az idők folyamán ezerféle változatot teremtett bennük, minden nép a saját énjét vitte bele ezekbe a szólásokba. — Szóláskutatóink szólásfejtése többnyire nem terjedt át a magyarságnak a mostani hazába való betelepülés előtti idejére. A szerző által használt módszer segítségével sok eddig ismeretlen szólásunkra fény fog derülni, vagy egyeseket majd egészen más megvilágításban látunk. Már eddig is rámutatott Kertész Manó néhány tévedésére e füzetben is és az Eth. XL. évf.-ban, e cikksorozat első részében. Evvel a módszerrel sok újat mondhat, csak azért ne vigye túlságba a kitakadást.

T. K.

Inotay Ilona: *A Teleki kódex Szt. Anna legendájának nyelvi földolgozása.* Szeged, 1932. XXXVIII, 97 l. 8°. A szerző kiadása. Kapható a szerzőnél és Szeged Városi Nyomda Rt.

A Teleki kódex eredetije a marosvásárhelyi Teleki-könyvtárban van. Szerzőnk az oláh megszállás miatt nem használhatta az eredeti kódexet, hanem annak Volf-féle kiadását, mely a Nyelvemléktár XII. kötetének utolsó harmadát foglalja el. A Szt. Anna legenda a Teleki kódexnek valamivel több, mint harmada (kb. 50 l.). Latin eredetije Ert. a nyelv- és széptud. kö-

réből XVIII. köt. 10. száma. — Az értekezés két részre oszlik: az első részben a kódex (Szt. Anna legenda) leíró nyelvtanán kívül megismertet a legenda stílus- és fordítási sajátosságai; a dolgozat második részében teljes magyar és latin szójegyzéket ad.

E kódexnek is, mint általában csaknem valamennyi nyelvemlékünknek sajátos tulajdonsága, hogy a magánhangzók hosszúságát nem jelöli. Szerette volna a szerző az eredeti kódexet tanulmányozni, mert alapos gyanúja van arra, hogy a Volféle kiadás, különösen a *cs* hangot illetőleg nem lehet pontos. — Ami a másoló munkáját illeti, kihagyások, elírások bőven vannak benne. A legenda fordítása nehézkes, nagyon kiérzik belőle, hogy a fordító kezét erősen kötötte a latin szöveg. A fordító nem elégszik meg a latin szöveg szó szerinti lefordításával, hanem, hogy érthetőbbé tegye a fordítást, körülírja, ezért sok benne a magyarázó betoldás. Mulatságos szócserék is akadnak benne (*caelebs, ccelestis, contione, cantione*). A legenda magánhangzóinak az állapota sokban eltér a mai köznyelvi hangállapottól, de nehéz lenne eldönteni, hogy magánhangzói nyiltabbak-e vagy zártabbak a mai köznyelviéhez viszonyítva, azonban a legenda ő-ző nyelvjárása elvitathatatlan. A legenda alaktanában több székely nyelvjárási sajátosságra bukkanunk. A dolgozat legérdekesebb része a jelentésben. A legenda kihalt, mai köznyelvben nem használatos szavai között találunk nem egyet, melyet újabb nyelvújítóink figyelmébe ajánlhatunk. Dicsérendő szerzőnknek a buzgalma, hogy nem állt meg a legenda egyszerű nyelvi leírása mellett, hanem értékes tanulságokat vont le a kódex nyelvéből; egyrészt eddig ismeretlen szófejtéseket adott, másrészt a már magyarázott szókifejtéseket a kódex nyelvének tanúsága alapján egészen más megvilágításba helyezte. — A rengeteg munkát fölemésztő szótári részt nagy gondal a NySz.-ral is egybevetette s az ott nem található adatokat megcsillagozta; ezzel a NySz. anyagát bővítette. Ha végig lapozzuk a szótári részt, látjuk a sűrű csillaghullást. Látjuk ennek a kis legendának tüzetes földolgozásából, hogy mi-mindent rejtenek nyelvemlékeink. Szükséges volna, hogy minden nyelvemlékünket így dolgozzák föl, akkor egészen más képet kapnánk nyelvészeti szempontból a nyelvemlékek koráról s új alapokra fektethetnők nyelvészeti ismereteinket. A dolgozat e téren úttörő munka, melyet szerzőnk folytatni akar s ezen elhatározásáért méltó elismerésünk illeti.

T. K.